

9.5. KLASA 4 – DUGOROČNA REZERVISANJA I OBAVEZE

U toku poslovanja preduzeća nastaju obaveze istog prema poveriocima. Nastanak obaveza treba da u budućem periodu doprinese ostvarenju neke ekonomske koristi preduzeća. Izmirenjem obaveza dolazi do odliva novčanih sredstava preduzeća. Prema MSFI, da bi obaveza bila priznata u bilansu stanja, mora biti verovatno da će po osnovu sadašnje obaveze doći do odliva resursa koji sadrži ekonomske koristi i da se ista može pouzdano izmeriti. U okviru klase 4 iskazuju se obaveze nastale po bilo kom osnovu.

40 – Dugoročna rezervisanja

Rezervisanja predstavljaju sadašnju obavezu za koju se ne može sa izvesnošću utvrditi rok dospeća na dan bilansiranja, niti se može tačno utvrditi iznos na koji glasi. Rezervisanje sredstava preduzeća vrši se na osnovu procene da će određeni troškovi i nastati. Uglavnom se rezervisanja vezuju za troškove koji će nastati po osnovu zamene delova, servisiranje u garantom roku, troškove koji nastaju po osnovu zamene založnih depozita i kaucija, i sl. Prema MRS 37 Rezervisanja, potencijalne obaveze i potencijalna imovina formiranjem rezervisanja formiranjem rezervisanja postiže se tačnije odmeravanje i prikaz imovinskog položaja preduzeća u bilansima tj. fer prezentacija neto imovine, kao i tačno utvrđivanje periodičnog rezultata. Kako bi se obaveza priznala kao rezervisanje, potrebno je da postoji ispunjenost sledećih uslova:

- a) sadašnja obaveza je nastala kao rezultat prošlog događaja (tj. rezervisanje se formira ukoliko postoji verovatnoća da na dan bilansa data obaveza postoji na osnovu npr. date garancije.
- b) nastanak odliva ekonomskih resursa je verovatan.
- c) postoji mogućnost pouzdane procene iznosa obaveze.

Knjigovodstvena evidencija o rezervisanjima vodi se u okviru grupe računa 40 Dugoročna rezervisanja, a osnovni računi ove grupe su:

- 400 – Rezervisanja u garantnom roku,
- 401 – Rezervisanja za troškove obnavljanja prirodnog bogatstva,
- 402 – Rezervisanja za zadržane kaucije i depozite,
- 403 – Rezervisanja za troškove rekonstruisanja
- 409 – Ostala dugoročna rezervisanja

Osim toga, o knjigovodstvena evidencija o rezervisanjima koja se ukidaju u periodu kraćem od godinu dana vodi se na računu grupe tj. računu 467 – Obaveze za kratkoročna rezervisanja.

400 – Rezervisanja za troškove u garantnom roku

Rezervisanje sredstava za troškove u garantnom roku vrši se zbog rizika da će troškovi servisiranja, zamene delova i sl. nastati, u roku u kom važi garancija, a koji je duži od godinu dana. Troškovi rezervisanja se evidentiraju zaduživanjem računa **541 Troškovi rezervisanja za garantni rok** za iznos rezervisanih (izdovjenih) sredstava, dok nam za isti iznos potražuje račun 400 – Rezervisanja u garantnom roku.

Stvarno nastali troškovi zamene delova ili servisiranja mogu da se razlikuju od onih koji su predviđeni rezervisanjem. Nakon isteka garantnog roka dostavlja se obračun stvarnih troškova servisiranja, zamene delova i sl. Knjigovodstvena evidencija ukidanja rezervisiranja vrši se zaduživanjem računa **400 – Rezervisanje za troškove u garantnom roku** dok potražuje odgovarajući račun **102 – Rezervni delovi, 435 – Dobavljači** i sl. za iznos stvarnih troškova. U slučaju kada je Dobavljač u sistemu PDV, potrebno je evidentirati i iznos prethodno plaćenog PDV zaduživanjem odgovarajućeg računa grupe 27.

Ukoliko su stvarni troškovi zamene delova, servisiranja manji od iznosa rezervisanih sredstava, za razliku zadužujemo račun **400 – Rezervisanje za troškove u garantnom roku**, dok potražuje račun **678 – Prihodi od ukidanja dugoročnih rezervisiranja**.

Kada su stvarni troškovi zamene delova, servisiranja, veći od iznosa rezervisanih sredstava za razliku zadužujemo račun **541 – Troškovi rezervisiranja za garantni rok** dok potražuje račun **102 – Rezervni delovi, 435 – Dobavljači i sl.** U slučaju kada je Dobavljač u sistemu PDV, potrebno je evidentirati i iznos prethodno plaćenog PDV zaduživanjem odgovarajućeg računa 27.

Primer:

I) Preduzeće „Metal“ je za pokriće troškova servisiranja televizora rezervisalo 250.000 rsd.

II) Tokom trajanja garantnog roka izvršeno je servisiranje televizora u iznosu od 300.000 rsd. Serviser „Majstor“ koji vrši uslugu servisiranja televizora preduzeću „Metal“ dostavio je faktru br. 5236. PDV 20%.

r.b.	br. računa		Opis	Duguje	Potražuje
	D	P			
1.	541	400	Troškovi rezervisiranja u garant. roku Rezevisanje za troš. u garan. roku Priznavanje rezervisiranja	250.000	250.000
2	400 541 270	435	Rezervisanje za troš u gran. Roku Troškovi rezervisiranja u garant. Roku PDV u primljenim fakturama Dobavljači iz zemlji Faktura 5236	250.000 50.000 60.000	360.000

Primer:

I) Preduzeće „Trend“ je za pokriće troškova zamene rezervnih delova rezervisalo 380.000 rsd.

II) Tokom trajanja garantnog roka izvršena je zamena rezervnih delova u iznosu od 370.000rsd.

r.b.	br. računa		Opis	Duguje	Potražuje
	D	P			
1.	541	400	Troškovi rezevisanja u garant. roku Rezevisanje za troš. u garan. roku Priznavanje rezevisanja	380.000	380.000
2	400	102	Rezervisanje za troš u garan. roku Rezervni delovi Knjiženje stvarnih izdataka za zamenu rezervnih delova	370.000	370.000
2a	400	678	Rezervisanje za troš. u garan. roku Prihodi od ukidanja dug. rezervisanja Ukidanje neiskorišćenih rezervisanja	10.000	10.000

41 – Dugoročne obaveze

Dugoročne obaveze su obaveze koje dospevaju na plaćanje u roku dužem od godinu dana, od dana nastanka, odnosno od dana bilansiranja. U ovu grupu obaveza spadaju obaveze po dugoročnim kreditima, emitovanim dugoročnim hartijama od vrednosti i sl. Evideniranje se vrši na računima grupe 41 u glavnoj knjizi finansijskog knjigovodstva, u dnevniku i u analitičkoj evidenciji. Vrednovanje dugoročnih obaveza vrši se u visini očekivanog odliva sredstava preduzeća, koji nastaju u vezi sa ostvarenjem ekonomskih korisiti preduzeća u budućem periodu.

Osnovna konta su:

- 410 - Obaveze koje se mogu konvertovati u kapital,
- 411 - Obaveze prema matičnim i zavisnim pravnim licima,
- 412 - Obaveze prema ostalim povezanim pravnim licima,
- 413 - Obaveze po emitovanim hartijama od vrednosti u periodu dužem od godinu dana,
- 414 - Dugoročni krediti u zemlji,
- 415 - Dugoročni krediti u inostranstvu,
- 419 - Ostale dugoročne obaveze.

413 - Obaveze po emitovanim hartijama od vrednosti u periodu dužem od godinu dana

Obaveze po emitovanim hartijama od vrednosti u periodu dužem od godinu dana nastaju usled pribaljanja pozajmljenog kapitala putem emisije dužničkih hartija od vrednosti sa rokom dospeća dužim od godinu dana od dana emisije, odnosno, bilansa. Promen dužničkim hartijama od vrednosti, kao i vlasničkim, vrši se na tržišnu kapitala, a shodno pozitivnim propisima.

414 – Dugoročni krediti u zemlji

Na računu 414 – Dugoročni krediti u zemlji, vodi se knjigovodstvena evidencija o primljenim dugoročnim kreditima od banaka ili drugih finansijskih institucija i organizacija. Ove kredite preduzeće koristi najčešće za finansiranje investicionih projekata i nabavku osnovnih sredstava, ali se mogu koristiti i u druge svrhe. Za finansiranje poslovnog procesa iz dugoročnih kredita preduzeće se odlučuje u slučaju kada nema dovoljno sredstava iz sopstvenih izvora. Banka će preduzeću odobriti kredit ukoliko na bazi određene dokumentacije tzv. investicionog elaborata utvrdi da će u budućem periodu preduzeće biti sposobno da na vreme vrati pozajmljena sredstva uz pripadajuću kamatu. Takođe, banka traži odgovarajuće učešće za odobreni kredit. Knjigovodstvena evidencija dugoročnih kredita uslovljena je odredbama ugovora o kreditiranju. U zavisnosti od namene razlikujemo: investicione kredite, građevinske kredite, potrošačke kredite, kredite za trajna obrtna sredstva i td.

Investicioni krediti, namenjeni su finansiranju investicionih projekata kao što su izgradnja ili kupovina poslovnog prostora, refinansiranje drugih kredita, nabavka trajnih obrtnih sredstava. Namenjeni su sektoru male i srednje privrede, a otplata se vrši na bazi anuitetnih programa. Investicioni krediti daju grejs period od godinu dana sa varijabilnom kamatnom stopom. Dobijanje kredita uslovljeno je procenom kreditnog boniteta zajmotražca koji se procenjuje na osnovu prezentovanih finansijskih izveštaja.

Građevinski krediti namenjeni su finansiranju gradnje stambenih i poslovnih objekata namenjenih daljoj prodaji na tržištu. Kreditne tranše isplaćuju se dobavljaču na osnovu građevinskih situacija overenih od strane nadzornog organa, prema fakturama dobavljača.

Potrošački krediti odobravaju se fizičkim licima tj. građanima za ličnu potrošnju. Pored finansijskih institucija, zajmodavac može biti i preduzeće koje prodaje svoje proizvode, robu ili usluge na kredit.

42 – Kratkoročne finansijske obaveze

Na kontima grupe 42 vodi se evidencija o kratkoročnim obavezama preduzeća čiji je rok dospeća na plaćanje do godinu dana, a koje nastaju u vezi sa dobijenim kratkoročnim kreditima, po osnovu kratkoročnih hartija od vrednosti i sl. Najznačajnija konta ove grupe su:

- 420 Kratkoročni krediti od matičnih i zavisnih pravnih lica
- 421 - Kratkoročni krediti od ostalih povezanih pravnih lica
- 422 - Kratkoročni krediti u zemlji
- 423 - Kratkoročni krediti u inostranstvu
- 424 - Deo dugoročnih kredita koji dospeva do jedne godine
- 425 - Deo ostalih dugoročnih obaveza koje dospevaju do jedne godine
- 426 - Obaveze po kratkoročnim hartijama od vrednosti
- 427 - Obaveze po osnovu stalnih sredstava i sredstava obustavljano poslovanja namenjenih prodaji.

422 – Kratkoročni krediti

Na ovom računu iskazuju se obaveze po osnovu kratkoročnih finansijskih, robnih i ostalih kredita i zajmovima sa rokom dospeća do godinu dana, koji su primljeni od pravnih i fizičkih lica u zemlji.

Kada banka odobri i uplati preduzeću kratkoročni kredit dolazi do povećanja novačnih sredstava na tekućem računu, te za iznos kredita zadužujemo račun **241 – Tekući račun**. Ujedno nastaju obaveze preduzeća prema banci po osnovu odobrenog kratkoročnog kredita te nam potražuje račun **422 – Kratkoročni krediti**. Pripis mesečne kamate knjigovodstveno se evidentira zaduživanjem računa **542 – Rashodi kamate** za iznos mesečne kamate. Kada obračunamo kamatu na kratkočne kredite i skažemo na računu 542, dolazi do nastanka obaveze preduzeća da plati ovako utvrđenu kamatu, što iskazujemo odobrenjem računa **460 – Obaveze za kamate**.

U slučaju robnih kredita zadužuju se odgovarajući računi klase 1, kao i račun 270 za prethodno plaćeni PDV, dok potražuje račun 422 – Kratkoročni krediti.

Primer:

0) Stanje na pojedinim računima preduzeća „Sigma“, je sledeće: 241 – Tekući račun 50.000 rsd.

I) Banka je preduzeću odobrila kratkoročni kredit u iznosu od 200.000 rsd. Mesečna kamatna stopa iznosi 5%. Obračunata je kamata po osnovu kratkoročnog kredita.

II) Preduzeće je vratilo kredit banci sa pripadajućom kamatom.

r.b.	br. računa		Opis	Duguje	Potražuje
	D	P			
1.	241	422	Tekući račun Kratkoročni krediti Za odobreni kredit	200.000	200.000
1a	542	460	Rashodi kamata Obaveze za kamate Za obračunatu kamatu	10.000	10.000

2	422 460	Kratkoročni krediti Obaveze za kamate	200.000 10.000	
	241	Tekući račun Vraćen kredit sa pripadajućom kamatom		210.000

43 – Obaveze iz poslovanja

U toku obavljanja redovne poslovne aktivnosti preduzeća, npr. prilikom nabavke materijala, plaćanja prevoza, utova, istovara, plaćanja radnika i sl., nastaju obaveze preduzeća. Za ove obaveze se očekuje da će biti izmirene u toku uobičajnog poslovnog ciklusa, odnosno, u periodu od 12 meseci od dana bilansa. Najznačajniji računi ove grupe su:

- 430 - Primljeni avansi, depoziti i kaucije
- 431 - Dobavljači - matična i zavisna pravna lica u zemlji
- 432 - Dobavljači - matična i zavisna pravna lica u inostranstvu
- 433 - Dobavljači - ostala povezana lica u zemlji
- 434 - Dobavljači - ostala povezana lica u inostranstvu
- 435 - Dobavljači u zemlji
- 436 - Dobavljači u inostranstvu
- 439 - Ostale obaveze iz poslovanja

435 – Dobavljači u zemlji

Na računu 435 – Dobavljači u zemlji, evidentiraju se sve fakturisane i nefakturisane obaveze prema dobavljačima na dan nastanka dužničko poverilačkog odnosa. Knjiženje se odvija zaduživanjem računa za koji je nabavka ili usluga izvršena (npr. računi klase 0, klase 1 i sl), dok odobravamo račun 435 – Dobavljači u zemlji za iznos obaveze koju preduzeće ima prema dobavljaču.

45 – Obaveze po osnovu zarada i naknada zarada

U ove obaveze ubrajamo one obaveze koje nastaju angažovanjem zaposlenih u poslovnom procesu preduzeća. Stoga ove obaveze čine one koje nastaju po osnovu neto zarada i naknada neto zarada, neto naknade koje se refundiraju, porezi i doprinosi na teret zaposlenog i na teret poslodavca. Sintetički računi ove grupe su:

- 450 - Obaveze za neto zarade i naknade zarada, osim naknade zarada koje se refundiraju
- 451 - Obaveze za porez na zarade i naknade zarada na teret zaposlenog
- 452 - Obaveze za doprinose na zarade i naknade zarada na teret zaposlenog

- 453 - Obaveze za poreze i doprinose na zarade i naknade zarada na teret poslodavca
- 454 - Obaveze za neto naknade zarada koje se refundiraju
- 455 - Obaveze za poreze i doprinose na naknade zarada na teret zaposlenog koje se refundiraju
- 456 - Obaveze za poreze i doprinose na naknade zarada na teret poslodavca koje se refundiraju.

450 – Obaveze za neto zarade i naknade zarada, osim naknada zarada koje se refundiraju

451 – Obaveze za poreze na zarade i naknade zarada na teret zaposlenog

452 – Obaveze za doprinose na zarade i naknade zarada na teret zaposlenog

Preduzeće, radi normalnog odvijanja procesa proizvodnje, mora angažovati radnike. Uložena sredstva u lične dohodke, plate ili zarade, moraju se nadoknaditi iz novčanog priliva koji se ostvaruje realizacijom i naplatom proizvoda. Iz tog razloga obračunate zarade su deo ukupnih poslovnih sredstava koja prolaze kroz sve faze kružnog kretanja sredstava. Obračunate zarade imaju karakter kratkoročnih obaveza, koje se o roku dospeća moraju izmiriti. Isplata se vrši iz raspoloživih redstava preduzeća.

Visina zarade utvrđuje se na osnovu Opšteg i posebnog kolektivnog ugovora, odnosno, na osnovu pravilika o zaradama i naknadama kontretnog pravilnika. Kao osnovni kriterijumi za određivanje visine zarada koristi se ostvareni učinak i visina zarade po učinku. Bruto zarade, dodaci zarada i naknada sastoje se iz:

- neto zarada za tekući rad i dodatka za neto zarade
- naknada neto zarada
- akontacionog poreza iz zarada
- i doprinosa.

Knjiženje obračunatih zarada odvija se zaduživanjem računa 520 – Troškovi zarada i naknada zarada u ukupnom bruto iznosu, dok potražuju računi 450 – Obaveze za neto zarade, i računi 451 – Obaveze za poreze na teret zaposlenog, 452 – Obaveze za doprinose na teret zaposlenog. Ukoliko zaposleni imaju neke obustave iz neto zarada usled administrativnih zabarana, izvršenih sudskih presuda, onda za iznos obustave potražuje račun 469 – Ostale obaveze, dok se za isti iznos umanjuje saldo 450 – Obaveze za neto isplate zarade.

Prema Zakonu o porezu na dohodak građana, porez na zarade iznosi 10%. Prema Zakonu o doprinosu za obavezno socijalno osiguranje doprinos za penzijsko i invalidsko osiguranje na teret zaposlenog iznosi 14%, za zdravstveno osiguranje 5,15, za osiguranje u slučaju nezaposlenosti 0,75%. Poreska osnovica je iznos bruto zarade.

453 – Obaveze za poreze i doprinose na zarade i naknade nateret poslodavca

Ove obaveze za poslodavca predstavljaju trošak, zato se kod njihovog obračuna zadužuje račun **521 – Troškovi poreza i doprinosa na zarade na teret poslodavca**, dok potražuje račun **453- Obaveze za poreze i doprinose na zarade na teret poslodavca**.

Prema Zakonu o doprinosu za obavezno socijalno osiguranje doprinos za penzijsko i invalidsko osiguranje na teret poslodavca iznosi 12%, za zdravstveno osiguranje 5,15, za osiguranje u slučaju nezaposlenosti 0,75%. Poreska osnovica je iznos bruto zarade.

Primer:

I) Obračunati zarade za maj sa pripadajućim porezima i doprinosima na teret zaposlenih i na teret poslodavca. Ukupan iznos bruto zarada za mesec maj je 550.000.

r.b.	br. računa		Opis	Duguje	Potražuje
	D	P			
1.	520		Troškovi zarada i naknada zarada u ukupnom bruto iznosu	550.000	
		450	Obaveze za neto zarade		385.550
		451	Obaveze za poreze na teret zaposlenog		55.000
		452	Obaveze za doprinose na teret zaposlenog Obračun zarada		109.450
2	521		Troškovi poreza i doprinosa zarada na teret poslodavca	98.450	
		453	Obaveze za poreze i doprinose na zarade na teret poslodavca		98.450

454 – Obaveze za neto naknade zarada koje se refundiraju

Pod naknadama zarada koje se refundiraju podrazumevaju se naknade za bolovanje na teret Zavoda za zdravstveno osiguranje (bolovanja preko trideset dana), porodiljsko bolovanje, za odsustvo zbog vojne vežbe. Ove naknade isplaćuje, po pravilu poslodavac, zajedno sa prezima i doprinosima koji terete takvu isplatu, s tim što isplaćena sredstva preduzeće refundira od nadležnih organa. Ova sredstva za preduzeće nisu trošak nego su potraživanja. Zato za iznos naknade uvećane za pripadajuće poreze i doprinose duguje račun **228 – Ostala potraživanja**, dok potražuje za naknadu zarada račun **454- Obaveze za neto naknade zarada koje se refundiraju**, za poreze i doprinose na teret zaposlenog račun **455 - Obaveze za poreze i doprinose na naknade zarada na teret zaposlenog koje se refundiraju**, i

za poreze i doprinose na teret poslodavca račun **456- Obaveze za poreze i doprinose na naknade zarada na teret poslodavca koje se refundiraju.**

47 – Obaveze za porez na dodatu vrednost

Porez na dodatu vrednost je višefazni kalkulativni porez na potrošnju koji zamenjuje raniji porez na promet. PDV se obračuna ili plaća u svakoj fazi poslovnog ciklusa, ali se odnosi samo na onu vrednost koja je u poslovnom ciklusu stvorena.

Poreski obveznici PDV-a su svi oni koji obavljaju poslovnu aktivnost i koji su za prethodnih dvanaest meseci ili procenjuju da će u narednih dvanaest meseci da ostvare ukupan promet veći od dva miliona dinara. Ova preduzeća podnose kvartalno poresku prijavu. Preduzeća koja procene da će u narednih dvanaest meseci ostvariti promet veći od 20.000.000 rsd podnose mesečno poresku prijavu. Poreska prijava se podnosi nadležnom poreskom organu najkasnije u roku od deset dana po isteku poreskog perioda. Preduzeće je dužno da plati za svaki poreski period plati porez na dodatu vrednost. Iznos poreza je jednak pozitivnoj razlici između ukupno iznosa poreske obaveze (saldo računa 47 Obaveze za porez na dodatu vredno) i prethodnog poreza (saldo računa 27 – Porez na dodatu vrednost). Najznačajniji računi ove grupe su:

470 - Obaveze za porez na dodatu vrednost po izdatim fakturama po opštoj stopi osim primljenih avansa)

471 - Obaveze za porez na dodatu vrednost po izadim fakturama po posebnoj stopi osim primljenih avansa)

472 - Obaveze za porez na dodatu vrednost po primljenim avansima po opštoj stopi

473- Obaveze za porez na dodatu vrednost po primljenim avansima po posebnoj stopi

474- Obaveze za porez na dodatu vrednost po osnovu sopstvene potrošnje po opštoj stopi

475- Obaveze za porez na dodatu vrednost po osnovu sopstvene potrošnje po posebnoj stopi

476- Obaveze za porez na dodatu vrednost po osnovu prodaje za gotovinu

479-Obaveze za porez na dodatu vrednost po osnovu razlike obračunatog poreza na dodatu vrednost i prethodnog poreza.